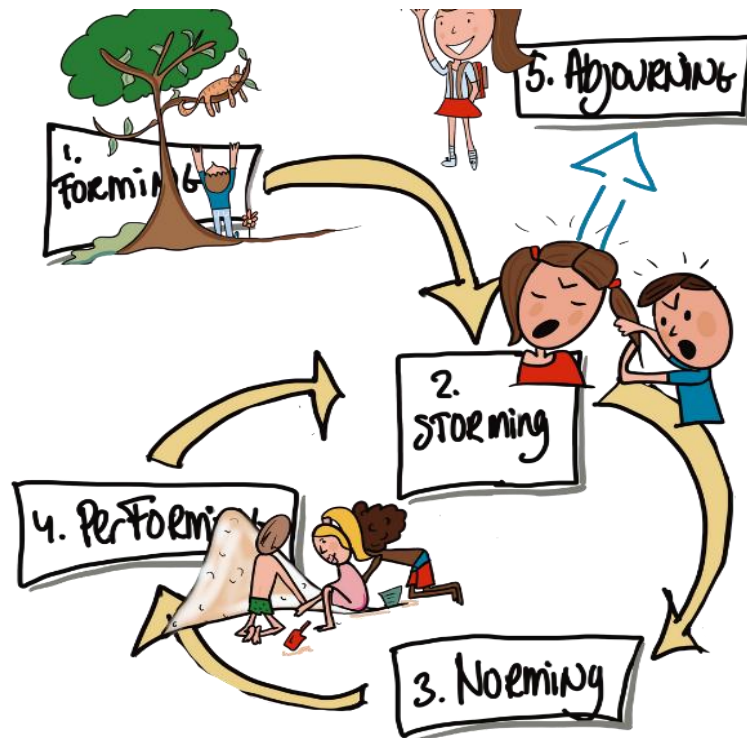

Regie voeren op groepsvorming

door [Jelly Bijlsma](#) | mrt 16, 2024 | [groepsdynamiek](#) | [0 Reacties](#)

Kennis van groepsvorming en groepsvormingsfasen helpt je om te begrijpen waar een groep doorheen gaat, maar ook wat het van jou vraagt om deze fasen te begeleiden. **Groepsvorming is iets van 40 schoolweken lang.**

Het is niet iets wat je in de eerste weken na de zomervakantie kunt regelen en daarna geen aandacht meer aan hoeft te besteden. Integendeel. Het hele proces van met elkaar samenwerken en samenspelen, de manier waarop je dat met elkaar doet, de waarden en normen vraagt aandacht. Kinderen uit een klas komen nu eenmaal uit diverse gezinnen waar andere waarden en normen geleden. En omdat je met veel bent in één klas zul je daar heel bewust regie op moeten voeren. Ja, er zijn leerkrachten die hier instappen met de tekst: ze moeten gewoon naar me luisteren. Maar dan heb je volgens mij je pedagogische opdracht en de uitdaging rondom burgerschap niet echt begrepen. Voor de mensen die dat anders zien, is dit blog geschreven.

In dit blog beschrijf ik elke fase van groepsvorming, wat jouw rol is als leerkracht en wat er gebeurt als je hier geen aandacht aan besteedt.

Fase 1: Forming – Het Begin van de Reis

Als een groep bij elkaar komt start de fase van kennismaking; de forming fase is de fase van kennismaking. Ik noem het de kat-uit-de-boom-kijkfase. Als een klas elkaar voor het eerst ontmoet, overheerst de onzekerheid. Wat mag hier wel en wat niet? Hoe zal ik me gedragen? Hoe reageren anderen op mij? De groep richt zich in eerste instantie op de leerkracht. Daar wordt houvast gezocht. Het is de fase van groepsvorming waarin de groep elkaar aftast, ontdekt en uitprobeert. Ook al blijft een klas als groep bij elkaar, bij een nieuwe leerkracht en met de overbrugging van een vakantie van zes weken wordt dit opnieuw afgetast. Ook als er tussentijds een nieuwe leerling instroomt of weer uitstroomt zie je hetzelfde gebeuren.

Ik herinner me dat mijn dochter twee jaar dezelfde leerkracht had. Aan het begin van het tweede jaar zei ze dat ze het fijn vond dat ze dezelfde juf had als vorig jaar, “dan weet ik tenminste al hoe alles werkt, mam, en hoef ik niet zo te wennen”.

Het was door haar dat ik me realiseerde dat er voor een kind veel meer speelt dan alleen maar het contact met de andere leerlingen. Leerkrachten realiseren zich dit (ook) niet altijd. Veel kinderen willen weten hoe het werkt in de klas.

- Waar kom ik te zitten in de klas? Wie zal er naast me zitten? Vind ik die persoon wel aardig? Vindt die persoon mij wel aardig?
- Waar liggen de boeken, schriften, enzovoort?
- Wat zijn de afspraken? Wat mag wel zelfstandig en wat mag niet zelfstandig? Mag ik zelf naar de wc gaan of moet ik dat vragen?

Wat te doen als leerkracht: Creëer een sfeer waar iedereen zich welkom voelt. Dit kan iets eenvoudigs zijn als het bij de deur staan elke ochtend met een glimlach. Een praatje hier en daar, even een vraag stellen over hoe iets is gegaan. Gebruik daarnaast **kennismakingsspellen**. Sta samen met je klas stil bij de vraag: wat voor groep willen we met elkaar zijn? Hoe willen we met elkaar omgaan? En wat moeten we dan met elkaar afspreken? We denken vaak dat leerlingen, als ze al een aantal jaren bij elkaar in de klas zitten, elkaar goed kennen, maar dat valt vaak erg tegen. Ze weten vaak wel de oppervlakkige dingen van elkaar maar meer dan dat niet. Het is juist de diepere kennismaking die het verschil gaat maken.

Risico van negeren: Zonder deze inspanningen kunnen kinderen zich teruggetrokken of onzeker voelen over hun plek in de klas, dit kan verschillende kanten opgaan. De een kan zich terugtrekken, de ander kan zich stoer gaan gedragen, weer een ander probeert de aandacht op zich te vestigen door de clown uit te hangen.

Fase 2: Storming – De tijd van Strijd

De *storming* fase is de fase bij groepsvorming waarin groepsleden posities en rollen gaan innemen. Het is de fase binnen groepsvorming waarin de pikorde bepaald wordt. Het is de fase van onderlinge strijd en het hoort erbij!! Deze fase levert vaak wrijving en conflicten op in de klas. Ga er niet bovenop zitten, maar gebruik juist deze fase om het gebied van de **conflicten en conflictoplossing** aan te pakken en te begeleiden. Waar hebben ze strijd over? Hoe kun je dit op een goede manier met elkaar oplossen? Duik in dit thema. Als je dit namelijk goed doorloopt met elkaar, heb je daar de rest van het jaar profijt van.

Wat te doen als leerkracht: Begeleid discussies, moedig empathie aan, en benadruk het belang van respect voor ieders unieke bijdrage. Dit is ook het moment om duidelijke regels met elkaar af te spreken en eventuele consequenties helder te maken. Leer je leerlingen hoe ze met elkaar een conflict kunnen oplossen. Maak bijvoorbeeld gebruik van het **STORM-kaartje**.

Risico van negeren: Laat deze fase aan zijn lot over, en je riskeert een 'Lord of the Flies'-scenario, waar de wet van de sterkste heerst, en het recht van de rustigste leerling wordt vertrapt. Het effect hiervan is dat de groep stagneert in haar ontwikkeling. Ze blijft als het ware 'hangen' in deze fase. Kinderen zijn op zichzelf gericht of wanen zich veilig zolang ze zijn gericht op de informele leider.

Fase 3: Norming – Het Bouwen van Bruggen

De normingfase bij groepsvorming vraagt veel aandacht, zelfkennis en volharding. Het is de fase waarin je de waarden en normen van de school én van jezelf vertaalt naar het gedrag van alledag. Waarden en normen geven ons richting en beïnvloeden ons gedrag. Normen zijn de richtlijnen hoe je sociaal gewenst met elkaar omgaat. Hoe je je 'dient' te gedragen in bepaalde omstandigheden. In de 'Norming'-fase begint de groep haar ware vorm aan te nemen. Er ontstaat een gedeeld gevoel van doel en richting. "Dit zijn wij, en zo doen wij dingen hier." Deze fase krijgt vaak te weinig aandacht (met alle gevolgen van dien).

Wat te doen als leerkracht: Wees je allereerst bewust van de waarden en normen die je belangrijk vindt en die de school belangrijk vindt. Praat hierover met collega's en onderzoek hoe jullie dit ook als team uitstralen. Hoe eenduidiger je daarin bent als team, hoe sterker je staat. Versterk de positieve waarden en normen die je waarneemt in je groep. Besteedt er dagelijks actief aandacht. Als je werkt met een missie, bouwstenen en T-kaarten, heb je de tools in handen om concreet handen en voeten te geven aan deze fase. Wil je hier meer over weten [klik dan hier>>>](#)

Klassikale activiteiten die samenwerking en wederzijdse ondersteuning benadrukken helpen hier om de waarden en normen in de groep actief op te zoeken. Jouw rol als rolmodel is hier cruciaal; jouw gedrag zet de toon. Daarnaast is het ontzettend belangrijk dat jij hier in de rol van coach kunt stappen. Wat gebeurt er? Hoe komt dit? Is dit wat jullie willen? Hoe anders? Laat ze zelf nadenken over wat ze willen en of het gedrag dat ze laten zien hierin ondersteunend is of niet.

Risico van negeren: Zonder begeleiding van deze fase in het groepsvormingsproces kunnen negatieve gedragingen en houdingen de norm worden, wat leidt tot een klasomgeving waarin niemand echt bloeit. Lees bijvoorbeeld hierover in het blog [Ik wist niet dat we zo leuk konden zijn met elkaar.](#)

Fase 4: Performing – Samen Groeien

In de *performingfase* van groepsvorming treedt de transformatie op van losse individuen naar een groep. De klas wordt een team. Leerlingen voelen zich betrokken bij elkaar, er is cohesie.

De groep functioneert als een goed geoliede machine, met iedereen die weet wat er van hen verwacht wordt en hoe ze als een team kunnen bijdragen. Het leer- en het leefklimaat in de klas zijn op elkaar afgestemd, matchen. Er kan lekker gewerkt worden, plezier gemaakt worden, er wordt goed samengewerkt en problemen worden op een plezierige manier aangepakt en opgelost. De positieve norm is dominant. Negatief gedrag neemt niet de overhand en wordt ook onderling gecorrigeerd.

In een negatieve groep zie je heel vaak dat een paar kinderen dominant zijn. Bepaalde groepsrollen ontbreken en wat je ook vaak ziet is dat kinderen rollen innemen waar ze zich eigenlijk heel ongelukkig over voelen. Conflicten laaien voortdurend op, en worden niet echt opgelost. In een negatieve groep worden één of meer kinderen slachtoffer van uitsluiting en/of pesterijen.

Wat te doen als leerkracht: Bij een positieve groep is dit de fase waarop je de verdieping in kunt gaan. Waar wil je de groep in laten groeien? Stimuleer zelfstandigheid, faciliteer projecten die kritisch denken en creativiteit vereisen, en wees de coach die ze nodig hebben. Als je met Klasse(n)Pad werkt helpen de thema's om de groep naar die verdieping te gaan.

Bij een negatieve groep moet je echt aan de bak. Afhankelijk van de mate van negativiteit zou ik je aanraden om er begeleiding bij te halen. Laat je begeleiden in het resetten van de groepsnorm. Het kan. Echt!! [Klik hier voor meer informatie.](#)

Als je merkt dat de klas nog heel afhankelijk is van jou als leerkracht dan zou ik je de [tweedaagse KlassenPad](#) aanraden. Hier leer je om de groep meer zelfverantwoordelijk te laten worden met elkaar en hoe jij dat kunt begeleiden.

Risico van negeren: Zonder deze ruimte voor groei kunnen leerlingen zich beperkt voelen, stagneren in hun ontwikkeling, of afhankelijk blijven van de leerkracht voor elke beslissing.

Fase 5: Adjourning – Afscheid nemen

En dan, voordat je het weet, is het eind van het schooljaar en alweer tijd om afscheid te nemen. De 'Adjourning'- fase is de laatste fase van groepsvorming en is gevuld met reflectie en het loslaten van het gemeenschapsgevoel dat je samen hebt opgebouwd.

Wat te doen als leerkracht: Begeleid dit proces met zorg. Reflecteer samen op het jaar, vier de successen, en bied een veilige ruimte voor de emoties die komen kijken bij

afcheid. Help hen vooruit te kijken naar nieuwe avonturen. [Klik hier als je gratis het e-book Afscheid wilt downloaden.](#)

Risico van negeren: Afscheid nemen zonder erkenning of reflectie kan leerlingen met onopgeloste gevoelens of vragen achterlaten, wat hun overgang naar het volgende hoofdstuk bemoeilijkt.

Tot slot

Het navigeren door deze fasen vereist een mix van wijsheid, geduld, en een snufje magie ✨. Elke fase biedt een kans om te bouwen aan een fijne sfeer, te leren van elkaar en te groeien met elkaar. Niet alleen voor de leerlingen maar ook voor jou als leerkracht. Door actief betrokken te zijn bij elk van deze fasen, vorm je niet alleen een fijne groep; je vormt ook toekomstige burgers van de wereld die geleerd hebben hoe het is om onderdeel uit te maken van een groep.

Zorg dat je het verschil maakt!